

Riigikogu maaelukomisjoni istungi protokoll nr 51

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 18. märts 2024

Algus 11.10, lõpp 12.50

Juhataja: Urmas Kruuse (esimees)

Protokollija: Kiia Väli (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Züleyxa Izmailova, Rene Kokk, Andrus Seeme

Komisjoni ametnikud: Marin Daniel (nõunik-sekretariaadijuhataja), Merle Kruusimägi (nõunik)

Puudus: Maido Ruusmann

Kutsutud: MTÜ Nähtamatud Loomad tegevjuht Kristina Mering ja kampaaniajuht Merit Valge, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna juhataja Pille Tammemägi, sama osakonna loomatervise ja -heaolu valdkonna juht Kadri Kaugerand ja peaspetsialist Ulrika Tuppits ning ministri nõunik Kaja Piirfeldt (2. päevakorrapunkt); Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse osakonna juhataja Pille Tammemägi, sama osakonna loomatervise ja -heaolu valdkonna juht Kadri Kaugerand ja peaspetsialist Ulrika Tuppits ning ministri nõunik Kaja Piirfeldt (3. päevakorrapunkt)

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivne pöördumine "Lõpetame kanade puurispidamise Eestis"
3. Arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse koerte ja kasside heaolu ning nende jälgitavust (COM(2023) 769)
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Urmas Kruuse tegi ettepaneku kinnitada maaelukomisjoni nädala (18.-24.03.2024) töökava järgmiselt:

Komisjoni istung esmaspäev, 18.03.2024 kell 11.10

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivne pöördumine "Lõpetame kanade puurispidamise Eestis"
3. Arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse koerte ja kasside heaolu ning nende jälgitavust (COM(2023) 769)
4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 19.03.2024 kell 14.00

1. Kavandatava mootorsõidukimaksu mõju põllumajandustootjatele
2. Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti põllumajandustoetused
3. Info ja muud küsimused

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Züleyxa Izmailova, Rene Kokk, Urmas Kruuse, Andrus Seeme).

2. Kollektiivne pöördumine "Lõpetame kanade puurispidamise Eestis"

Urmas Kruuse sõnas, et tänane arutelu on selle kollektiivse pöördumise raames esimene. Komisjon plaanib kuulata erinevate osapoolte seisukohti, peale mida langetatakse otsus kollektiivse pöördumise osas.

Kristina Mering ja **Merit Valge** andsid ülevaate kollektiivsest pöördumisest (protokolli lisa 1).

Urmas Kruuse sõnas, et siin tekib see dilemma, et nii nagu toodi ettekandes välja, siis tarbijad ja kaubandusketid loobuvad üha jõulisemalt puurikanade munadest, seega võib ühest küljest tunduda, et ei oleks vaja keelata kanade puurispidamist, kuna turu surve lõppeb see ise mõne aasta jooksul. Ta küsis, mida peetakse silmas öelduga, et kui Balticovo siseneb Eesti turule, siis võtab see suure osa vabapidamisel kanade munade turuosast. **Kristina Mering** vastas, et ettevõtte plaanib Eestisse luua suurtootmist, kuna vastasel juhul ei suudeta Eesti turu jaoks toota piisavas mahus vabapidamisel kanade mune.

Züleyxa Izmailova küsis, kui palju võiks üleminek minna maksma tootjatele. Ta lisas, et komisjoni varasemal istungil on Põllumajandus- ja Toiduameti (PTA) esindajad väitnud, et Eestis eelistavad tarbijad pigem mitte-eetiliselt kasvatatud kanade mune. See väide jääb arusaamatuks, kuna viimasel ajal on tema hinnangul hakanud inimesed üha rohkem eelistama eetiliselt kasvatatud kanade mune, aga nende pakkumine turul ei ole piisav. Lisaks on välja toodud, et üleminek oleks liiga koormav munatootjatele, kuna varem on kehtestatud nõuded puuride parendamiseks ning tänaseks ei ole tehtud investeeringud ennast veel täielikult tasa teeninud. Samas ütlevad PTA ametnikud, et osad tootjad on teadlikult eiranud reegleid. See tekitab küsimusi, et kui on parandatud puurispidamise nõuded, aga kõik tootjad ei ole neid rakendanud, siis ei ole ju investeeringuid, mis peaksid ennast tasa teenima. Lisaks tuuakse välja, et Eesti ei saa üksinda minna üle vabapidamisel kanade munadele, aga ettekandes selgitati, et Eesti ei olegi seda üksinda tegemas. **Kristina Mering** nõustus, et Eesti on siin pigem teistest riikidest maha jäänud. **Merit Valge** vastas, et 2012. aastal kehtestati täiustatud puuride nõue ning nende elueaks arvestati 15-20 aastat. Kui MTÜ Nähtamatute Loomade töötaja käis puurikanalates, siis leidis ta eest väga amortiseerunud puurid - puurides olid augud, osade aukude peale olid pandud traadid, osad puurid olid lindudele ohtlikud oma ülesehituse tõttu, kuna linnud jäid puuride vahele kinni. Lisaks täitub peagi 15 aastat täiustatud puuride nõude kehtestamisest, seega ajaks, kui on toimunud üleminek vabalt peetavate kanade pidamisviisile, on nende puuride kasulik eluiga selgelt möödas. **Kristina Mering** lisas, et osades kanalates olid kanad jaotatud 60 kaupa ühte puuri. Osasid puure ei kasutatud, kuna need olid niivõrd amortiseerunud, seega linnud tuli paigutada mujale.

Pille Tammemägi selgitas, et 2012. aastast peab kanu pidama täiustatud puurides. Ministeerium on kohtunud ettevõtjatega, kes ütlevad, et toodang on aastate jooksul suurenenud. Ettevõtted on planeerinud tehtud investeeringute tasuvusajaks 30 aastat. Täiustatud puuride kasutamine on toodangu vaates kõige efektiivsem kanade pidamisviis (nt on vigastuste arv väiksem). Üleminek vabalt peetavatele kanadele on Eestis keeruline, kuna kliimaatiliselt on raskendatud kanade väljas hoidmine aastaringselt. Kui kanu peetakse toodangu saamise eesmärgil, siis on kõikide pidamisviiside korral kanade eluiga 80 nädalat, peale mida hakkab toodang langema. Lähtudes Euroopa Toiduohutusameti analüüsides, kus hinnatakse erinevate punktide alusel lindude heaolu eri pidamisviise kasutades, siis vabapidamise puhul tuuakse välja, et kui linde on liiga palju ühel alal koos, siis suureneb

nende sotsiaalne stress, suremus ja enesevigastamine. Lindude suremus 80 nädala arvestuses on kõikide pidamisviiside juures sama. Kõikidel pidamisviisidel on omad positiivsed ja negatiivsed mõjud. Kindlasti peab arvestama sektori arengu ja ühiskonna ootustega ning kui kehtestatakse uusi reegleid, siis peab aluseks võtma teaduslikult tõendatud faktid. Loomade heaolu suurendamine on mitmekülgne pakett – nt tootjad peavad olema piisavalt teadlikud ning peab investeerima inimeste koolitamisesse. **Merit Valge** sõnas, et loomapidajad peavad kindlasti arvestama pidamisviiside eripäradega ja hoolitsema loomade eest. Puurikanalates lõigatakse praegu nokkasid, sest kannibalism on kõrge. Euroopa Toiduohutusameti uuringust ei selgu, et nokkimine oleks kõrgem teiste pidamisviiside puhul. Pigem on just puurikanalates kannibalismi- ja stressitase kõrgem kui mujal. Suremus on tõepoolest eri pidamisviiside puhul sarnane, aga lindude heaolu ei seisne ainult selles, kui kõrge on nende suremus. Kui lind ei saa ennast elu jooksul kordagi liigutada, aga ta ei sure sellesse, siis ei tähenda see seda, et tema heaolu oleks hea. Vabapidamissüsteemides on lindudel rohkem ruumi, mis ei tähenda seda, et nende stressitase oleks kõrge. Puurides on linnud väga tihedasti koos, aga vabapidamissüsteemides on neil võimalus peituda ning oma kohta vahetada. **Pille Tammemägi** lausus, et kui kõik tootjad teeksid vajalikud investeeringud täiustatud puuride jaoks, siis oleks lindude heaolu märgatavalt parem. Kui kehtestada uued reeglid, siis tuleb need realselt rakendada. Loomade heaolu parandamine on lai pakett. Nt Taani kehtestas eelmisel aastal tootjatele 12-aastase üleminekuperioodi, seega kanade puurispidamise keeld hakkab kehtima 2035. aastal. 12 aasta jooksul peab oma tootmise ümber korraldama 2,9% farme. Ülemineku algatus tuli loomakaitsjatelt. Tšehhis otsustati keelata kanade puurispidamine 2020. aastal ning anti 7-aastane üleminekuperiood. Ligi 90% farmidest peavad tegema ümberkorraldusi. Tegemist oli parlamendi algatuse ja otsusega (poliitiline otsus). Täna on u 40% farmidest suutnud alustada ümberehitustega. Tootjad toovad välja, et tõusnud on suremus võrreldes puurispidamisega ning mõnel tootjal on langenud toodang. Kui küsida, kas puurispidamise lõpetamisel on mõju lindude heaolule ja tervisele, siis öeldakse, et ei ole.

Rene Kokk sõnas, et komisjon on kohtunud tootjatega, kes ütlesid, et nad ei ole valmis kohe kanade pidamise viisi muutma, vaid nad on arvestanud 30 aastaga. Põhimure on selles, et tarbijad ei tule kohe muutustega kaasa. Tootjad võivad olla valmis investeerima, aga küsimus on toote hinnas. Üleminek ei ole mõistlik, kui ei suudeta tehtud investeeringuid tagasi teenida. **Kristina Mering** nõustus, et üleminek ei ole mõistlik, kui tarbijad ei tule muutustega kaasa. Täna kohtumisel olid valmis osalema Eesti Hotellide ja Restoranide Liidu ning jaekaubanduskettide esindajad, aga neile ei sobinud kahjuks kohtumise kellaeg. Nad on kinnitanud, et nad toetavad üleminekut ning saavad aru, et üleminekuga kaasneb munade kõrgem hind. Vabalt peetavate kanade munade tootmine moodustab Eestis 20% ning juba praegustes tingimustes on õrrekanade munakarbi hind 7-11 senti kallim kui puuris peetud kanade oma. Mida mastaapsemaks muutub tootmine ja tarbimine, seda soodsamaks muutuvad hinnad. Ta lisas, et organisatsioonil on teistsugused kogemused jaesektori esindajatega, kes tunnevad väga huvi vabalt peetavate kanade munade vastu.

Pille Tammemägi küsis, millised jaesektori turuosalised ei ole valmis loobuma puurikana munadest. **Kristina Mering** vastas, et tuntakse muret pigem sellepärast, et neil ei ole piisavalt pakkuda kodumaist muna. Ei soovita jääda müüma puurikanade mune, aga täna ei ole Eestis piisavalt vabapidamisel kanade munade toodangut. Küsimus ei ole nii väga ka hinnas, kuna nt ettevõtte Saaremaa Mahemuna omanik on öelnud, et tema munakarbi hind on viis eurot ning nõudlus munade järele on pakkumisest suurem. **Pille Tammemägi** sõnas, et suheldes tootjatega, on jäänud arusaam, et nõudlus puurikana munade vastu on olemas. Täna valivad tarbijad siiski odavama toote. Tootmise muutmine vajab suuri investeeringuid. **Kristina Mering** märkis, et Rimi on Eestis täna olukorras, kus peab sõlmima pikaajalisi lepinguid Läti ja Leedu tootjatega, et müüa Eestis vabalt peetud kanade mune, kuna Eestis ei toodeta neid piisavalt.

Urmas Kruuse küsis, kas kanade heaolu paraneks, kui täiustatud puuris oleks lubatud pidada vähem kanu kui praegu. **Kadri Kaugerand** vastas, et täiustatud puuris peab olema vähemalt 750 cm² puuripinda ühe kana kohta. Kui ühes puuris oleks lubatud pidada vähem kanu, siis

lindude heaolu kindlasti paraneks. Ministeeriumi hinnangul võikski esmalt üle vaadata kehtivad healunõuded ning vajadusel neid muuta. Euroopa Toiduohutusamet on öelnud, et kanade vabapidamisel halveneb lindude tervis. Samuti peab arvestama taudide ohtudega. Peagi on algamas linnugripi hooaeg. Kui tootja investeerib vabapidamislauda ehitamisse ning laseb oma kanad välja, siis mingi hetk võidakse olla olukorras, kus peab keelama õues pidamise, kuna levib linnugripp. **Züleyxa Izmailova** märkis, et keegi ju ei suru tootmist vabapidamisele üle viima. **Urmas Kruuse** sõnas, et võib olla peaks muutma algatuse sõnumit ning mitte rõhuma ainult kanade vabapidamisele. MTÜ Nähtamatute Loomade esindajad tõid oma ettekandes ka välja ülemineku õrrekanade pidamise viisile. **Ulrika Tuppits** lausus, et Euroopa Toiduohutusamet ei paku kanade puurispidamisele alternatiiviks õrrepidamist. Ministeerium on suhelnud sel teemal teadlastega, et mõista riskifaktoreid, mis on puurispidamisel, vabapidamisel ja õrrepidamisel. Kui töötajad ei ole piisavalt teadlikud ning ei ole täidetud pidamisvõtte tingimused (nt halva hukkamise vältimine), siis ei ole õrrepidamisel võrreldes puurispidamisega suuri eeliseid. Suheldes riikidega, kes on keelanud kanade puurispidamise, on olnud keeruline aru saada, mida täpselt mõeldakse puuri all - kas see on lihtsalt võre põrandast, kas see on mingisugune suur ruum. Tuuakse välja, et vabapidamise puhul ei saa töötajad viibida kanadega samas ruumis üle 10 minuti, kuna seal on meeletu tolm, lärm ja pimedus. Seega on see pakett väga keeruline. Teiste riikide kogemuste alusel saab öelda, et kui keelustatakse puurispidamine nii, et tootjatel on piisav teadmiste ja pidamisvõtete baas, kuidas lindude eest hoolitseda, siis ei teki negatiivseid mõjusid. Kui keelustamine otsustakse kiiruga, siis esialgu halveneb loomade heaolu. **Kristina Mering** sõnas, et kui otsustakse vähendada täiustatud puurides lubatud kanade arvu, siis lindude heaolu seisukohalt jääb siiski üles väga palju murekohti. Kui kasutatakse võret põrandal, siis linnud ei saa astuda ühtegi sammu maapinnal. Vähendades puurides kanade arvu, on lindudel endiselt piiratud võimalus pageda agressori eest. Kanade õrrepidamisel on kasutusel suurem ruum, kus lindudel on võimalik pageda teiste eest. Lisaks on täiustatud puuris metallpulk u 10 cm kõrgusel maapinnast, aga kanale on vaja, et see oleks kõrgemal, kuna saaklennuna peab ta tundma ennast turvaliselt. Kanad jäävad ka 10 cm õrre alla kinni. **Urmas Kruuse** lausus, et komisjon jätkab kollektiivse pöördumise arutamisega ning kohtub ka teiste osapooltega. Oluline on meeles pidada, et ühelt poolt ei tohi alahinnata loomade heaolu, kuid teiselt poolt peab jälgima, et riik ei kahjustaks kiirustades langetatud otsustega ettevõtete konkurentsivõimet.

3. Arvamuse andmine Euroopa Liidu asjade komisjonile. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse koerte ja kasside heaolu ning nende jälgitavust (COM(2023) 769)

Ulrika Tuppits selgitas eelnõu sisu ja Eesti seisukohti (protokolli lisa 2).

Urmas Kruuse küsis, kas määrus puudutab ka legaalset kaubandust. **Ulrika Tuppits** vastas, et Euroopa Komisjon (EK) on välja toonud just illegaalse kaubanduse, mis on kummaline, kuna reaalsuses ei ole algatusega reguleeritavates valdkondades täna midagi keelatud. Tegemist on uute valdkondadega.

Urmas Kruuse küsis, kui kaugel ollakse arutatava määruse kehtima hakkamisest. Ta küsis ka, kuidas määrus haakub ministeeriumi poolt praegu koostamisel oleva seaduseelnõu väljatöötamiskavatsusega, mis puudutab lemmikloomade healunõudeid. **Pille Tammemägi** vastas, et Euroopa Liidu (EL) töögrupp on korduvalt juba kohtunud ning määrus on pigem kaugemas faasis. Eestis on siseriiklikes aruteludes jõutud lemmikloomade heaolu ja jälgitavust puudutavates mitmetes punktides EK ettepanekus pakutavaga samasse kohta. EK ettepaneku põhimõtted reguleerida nõudeid ELi-ülevalt kattuvad Eesti põhimõtetega. **Ulrika Tuppits** lisas, et Eestis peetakse paljudes peredes lemmikloomi ning arutatava määrusega mõjutatakse neid oluliselt.

Urmas Kruuse palus täpsustada jahikoertele erisuse kehtestamise vajadust – kas see on kuidagi seotud Hispaania galgodega. **Ulrika Tuppits** vastas, et need ei ole seotud. Sektori esindajad on soovitanud, et kui mingi protseduur tehakse probleemide ennetamiseks, siis seda ei tohiks keelata. Inglismaal on praktika, et loomaarstid tohivad lõigata ära nende jahikoerte

sabad, kes on arvatud jahiseltsi ning hakkavad saama väljaõpet jahil käimiseks.

Urmas Kruise palus selgitada seda, et kui tulevikus peab lemmiklooma soetamisel olema loomal ka pass, siis mida saab teha PTA selle lemmikloomaomaniku suhtes, kes ei ole oma loomale passi teinud. **Pille Tammemägi** vastas, et looma soetamisel peaks ostja olema piisavalt teadlik, et ta tunneb huvi looma müüva ettevõtte vastu (nt kas loom on kiibistatud). Sellised teadmised annavad ostjale kindlustunde looma suhtes. Kui loom ostetakse välisriigi ettevõtte käest, siis saab ühise platvormi kaudu kontrollida, kas loom on kasvatatud nõuetekohaselt. **Andrus Seeme** küsis, kas see puudutab ka krantse. **Pille Tammemägi** vastas, et loomade heaolu mõttes ei ole neil vahet. Kui müüakse segaverelisi koeri, siis ka neile kehtivad samad nõuded. **Ulrika Tuppits** märkis, et kiibi alusel on võimalik tõendada looma kuulumine omanikule. Kui kiipi ei ole, siis ei saa lõpuni tõendada, kust on loom saadud. Loomade varastamine on kahjuks tavapärane. Ta lisas, et ELi loomatervise määrus puudutab kõiki loomi. Inimene, kes annab looma teisele inimesele, vastutab looma tervise eest. Arutatava määrusega täpsustatakse lemmikloomade heolunõudeid ning määrus kehtib suurettevõtetele. Välja jääb nt olukord, kus mingil põhjusel jagatakse loomad teistele inimestele, mis juhul ei peetud loomi eesmärgida neid hiljem müüa.

Rene Kokk küsis, kui palju registri arendused maksma lähevad. Ta küsis ka, mille alusel ja mis asutused hakkavad regulatsiooni täitmist Eestis jälgima. **Pille Tammemägi** vastas, et suurim rahaline koormus tuleb siseriiklikust algatusest veterinaarseaduse muutmisel, millega luuakse võimalus arendada Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti juurde lemmikloomaregister. Lisaks registri arendamisele on vaja hoida registrit töös. Selle maksumuseks on hinnanguliselt arvestatud 200 000 €. Ta lisas, et oleks vaja luua täiendavalt üks loomakaitseametniku ametikoht PTA igasse regiooni. Loomakaitseinspektoreid on vähe ning ajaliselt jõuavad nad rohkem tegeleda põllumajandusloomadega, mistõttu on lemmikloomade järelevalve jäänud vaeslapse ossa. Täiendavate ametikohtade loomise vajadus ei tulene üksnes ELi algatusest, vaid seostub ka Eesti siseriiklike nõuetega. **Rene Kokk** sõnas, et igasse regiooni ühe ametikoha juurde loomine ei lahenda järelevalve tegemise probleemi. EK algatusega suureneb oluliselt ametnike töökoormus, aga ametnikke ei ole valdkonnas piisavalt, mistõttu ei suudeta piisavas mahus järelevalvet teha. **Züleyxa Izmailova** nõustus, et täiendavalt ühe ametikoha loomine ei ole piisav, aga sel juhul on olukord parem, kui on praegu. EK algatuse ellurakendamine toetab ka Eesti enda töös olevaid plaane.

Otsustati:

3.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti (poolt 3: Züleyxa Izmailova, Urmas Kruise, Andrus Seeme; vastu 0; erapooletuid 1: Rene Kokk).

4. Info ja muud küsimused

Infot ja muid küsimusi ei olnud.

(allkirjastatud digitaalselt)
Urmas Kruise
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Kiia Väli
protokollija